

ความสำคัญของปัญหา

ก่อนการ ทำสนธิสัญญาเบาริงระหว่างไทยกับอังกฤษในปี พ.ศ. 2398 เศรษฐกิจไทย เป็นเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเอง มีการ เกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก นอกจากนี้ยังมีการ ผลิตอื่น ๆ ตลอดจนการ ผลิตหัตถกรรมครัวเรือนที่จำเป็น ผลิต เหล่านี้ทำการ ผลิตขึ้น เพื่อใช้เอง เป็นสำคัญ การ ผลิตเหลือเพื่อแลกเปลี่ยนน้อย การค้า ภายในจึงไม่เฟื่องฟู และไม่มีการ ค้ากับต่างประเทศอย่างแพร่หลาย ระบบเศรษฐกิจ ที่เป็นอยู่มีลักษณะ เป็นระบบเศรษฐกิจแบบปิด (closed economy) อย่างไรก็ตาม ภายหลังกปี พ.ศ. 2398 เป็นต้นไปเศรษฐกิจไทยได้ เปลี่ยนสู่ระบบเศรษฐกิจแบบเปิด (open economy) ทั้งนี้เนื่องจากการ เช่นสนธิสัญญาไมตรีและการ ค้าที่ไทยทำ กับประเทศต่าง ๆ อันมี อังกฤษ ฝรั่งเศส เป็นอาทิ ภายใตสนธิสัญญาเหล่านี้ รัฐบาลของไทยได้ให้มีการ ค้าชายเสรี ให้ส่งชาวออกไป และ การ เก็บภาษีขาออกให้เก็บ เป็นภาษีระยะเดียว ส่วนภาษีขาเข้าเก็บในอัตราอยะละ 3 ยกเว้นสินค้าบางประเภท เช่น สุรา และฝิ่น เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้การค้าของไทยกับต่างประเทศในระยะต่อมา มีการ ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เป็นผลให้การ ค้าภายในประเทศมีการ ขยายตัวตามไปด้วย จึงจะ เห็นได้จาก การ เปลี่ยนแปลงทาง การ โครงสร้างของสินค้าขาเข้าและขาออก ซึ่ง เศรษฐกิจของไทยมีจำนวนหลายหลากชนิด และสินค้าเขาจะเป็นประเภทสิ่ง ของ บริโภคฟุ่มเฟือยของชนชั้นสูง เท่านั้น แต่พอหลังจาก เปิดประเทศค้าเสรีแล้ว สินค้าเขา ได้เปลี่ยนไปเป็นของใช้สำหรับคนทั่วไป เช่น ฝ้าย ผา กระจก ถ้วยชาม ฯลฯ ส่วน สินค้าออกมี ข้าว ไม้สัก ถิ่นก เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามการ ค้ากับต่างประเทศของไทยจะ เพิ่มมากขึ้น และในระยะต่อมา มีการ ลงทุนเพื่อดำเนินธุรกิจการค้าที่ ต้องการทุน อย่างมาก แต่การดำเนินงานในกิจการ ธุรกิจ เวลานั้นนายทุนมีใจดำเนินการ แคล้วพัง ส่วนใหญ่แล้วใคร่รับการ สนับสนุนจากชนชั้นปกครอง หรือไม่มีส่วนสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับ ระบบราชการ

สังคมไทยในระยะที่เปลี่ยนเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบเปิด (open economy) ปรากฏว่านายทุนที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ไม่สามารถดำเนินธุรกิจตามลำพังได้ นายทุนต้องมีความสัมพันธ์กับระบบราชการ ปัดหน้ามีผู้ศึกษาบางแลวในกรณีของ นายทุนชาวจีน (1) ซึ่งทำให้เห็นว่ นายทุนมีลักษณะเป็นนายทุนข้าราชการ หรือลงทุน ธุรกิจรวมกับชนชั้นปกครองหรือภายใต้การคุ้มครองของจวตรัฐ ส่วนกรณีนายทุนไทยที่ ประกอบกิจการธุรกิจมีการศึกษาเพียงเล็กน้อย ซึ่งประเด็นนี้เป็นประเด็นที่สำคัญ และจะชี้ชัดในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ การศึกษาเช่นนี้จะช่วยให้เข้าใจลักษณะของนายทุน ในประเทศไทยได้ชัดเจนขึ้น ดังนั้นจึงได้เลือกศึกษาจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี เป็นกรณีเฉพาะ (2)

(1) สิริลักษณ์ สักดิ์เกรียงไกร "คนกำเนิดของชนชั้นนายทุนในประเทศไทย (พ.ศ. 2398 - 2453)" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิต วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2522)

(2) ใงานวิจัยบาง เล่มได้ศึกษาตัวอย่างการ ลงทุนของ เจ้านายและขุนนางไทยมา บางแลว เช่น กรณีของกรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์ในกิจการโรงสี รถราง และเจ้าพระยา ยมราช ในกิจการ บริษัทสยามซีเมนต์ เป็นตพ; ทวีศิลป์ สัมภาษณ์ "ความพยายามของเจา นายไทยในการลงทุนทาง เศรษฐกิจ: ศึกษาเฉพาะกรณีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนรา ธิปประพันธ์พงศ์" วารสารธรรมศาสตร์ 9 (กรกฎาคม - กันยายน 2522): Chatthhip

Wartsupha, Suthy Prasartset and Montri Chenvidyakarn, The Political Economy of Siam 1910-1932 (Bangkok The Social Science Association of Thailand, 1978), pp.16-18; ใงานวิจัยเล่มนี้โลกลาวถึงการลงทุนของ เจ้าพระยายมราช ทางถานบริษัทสยามซีเมนต์ บริษัทดังกล่าวเจ้าพระยายมราช เป็นผู้ริเริ่มขึ้นเป็นคนแรก

(3) ใงานวิจัยที่ 2 เล่มนี้เป็นวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโท ทางสาขาประวัติ ศาสตร์ ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีพ.ศ. 2509 และ พ.ศ. 2516 ตามลำดับ.

สำหรับบทบาทของจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีทางด้านอื่น ๆ มีผู้ค้นคว้าวิจัยไว้บางส่วนแล้ว เท่าที่พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของไคแก นิธิ เอียวศรีวงศ์ "การปราบฮ่อและการเสียดินแดน พ.ศ. 2431" พวงเพชร สุวิรัตนกุล "เปรียบเทียบ

ผลงานของเสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช พ.ศ. 2435-2475" (1)

นอกจากนี้ยังมีผลงานเขียนของจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีเอง คือ ประวัติการของจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี 4 เล่ม ผลงานที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะให้รายละเอียดเกี่ยวกับประวัติและการทำงานของจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี ตั้งแต่เริ่มรับราชการจนกระทั่งถึงสมัยเป็นเสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการเท่านั้น แต่ผลงานทางด้านการดำเนินธุรกิจยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาโดยเฉพาะ ทั้ง ๆ ที่ผลงานด้านนี้มีความสำคัญยิ่ง ไม่เพียงแสดงถึงความสามารถส่วนตัวของจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีเท่านั้น แต่ยังชี้ชัดถึงเงื่อนไขบางประการที่สนับสนุนและขัดขวางการดำเนินธุรกิจของนายทุนไทยและบทบาททางด้านนี้จะเป็นส่วนสำคัญของวิทยานิพนธ์ที่จะทำการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของไทย โดยเฉพาะช่วงหลังสนธิสัญญาเบาริง เพื่อพิจารณารวมอิทธิพลเกี่ยวข้องกับบทบาททางการเมืองและการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจของจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีอย่างไร
2. ศึกษาบทบาททางการเป็นขุนนางข้าราชการของจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี เพื่อชี้ให้เห็นถึงการเป็นข้าราชการที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจของท่านเพียงใด
3. ศึกษาบทบาทและผลงานในด้านการลงทุนในกิจการธุรกิจของท่าน คือการลงทุนทำป่าไม้ที่ศรีราชา ระหว่างพ.ศ. 2440-2474

(1) งานวิจัยทั้ง 2 เล่มนี้เป็นวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโท ทางสาขาวิชาประวัติศาสตร์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีพ.ศ. 2509 และพ.ศ. 2516 ตามลำดับ.

4. เพื่อศึกษาว่าการลงโทษการคาของคนไทยนั้นมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจคุณค่ากล่าวที่ว่า "คนไทยเป็นนายพื้นที่ไม่โค" โดยอาศัยงานธุรกิจของจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี เป็นตัวอย่างในการศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

เนนศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2428-2474 เพราะ เป็นปีที่จอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี เริ่มไปปราบฮ่อครั้งแรก ซึ่ง เป็นการแสดงความสามารถอย่าง เหนือชั้นในการจัดการ ฆนทลหวงพระบางโหลงมเรียบรอย จนเป็นที่ประจักษ์ชัดต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในที่สุดได้รับตำแหน่ง เสนาบดีกระทรวง เกษตรพาณิชย์การ ประสพการณ์และผลงานในช่วงระยะเวลาดังกล่าวเป็นปัจจัยและมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานด้าน เศรษฐกิจของชนหลังจากลาออกจาก เสนาบดีกระทรวง เกษตรพาณิชย์การใน พ.ศ. 2439 แล้วได้เริ่มทำป่าไม้ที่ศรีราชาเรื่อยมาจนถึง พ.ศ. 2474 จึงโอนบริษัท ศรีราชาหน. จำกัด ใ้พระคลัง ขางที่

ขั้นตอนและวิธีกำเนินการ ดยคาววิจัย

วิทยานิพนธ์ เรื่องนี้ศึกษาตามวิธีทาง ประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ทำการวิจัยโดยวิเคราะห์ ข้อมูลข้อเท็จจริงจากเอกสาร. (Documentary Research) และเสนอรายงานแบบพรรณาววิเคราะห์ (Analytical Description) โดยทำเป็น ขั้นตอนดังนี้คือ ขั้นแรกอ่าน เอกสาร ทุติยภูมิ (Secondary Sources) แล้ววางโครง เรื่อง หลังจากนั้นเขาศึกษาค้นคว้าเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) จากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ พร้อมทั้งศึกษาค้นคว้าจาก เอกสาร ชั้นทุติยภูมิประกอบด้วย ขั้นที่สองพิจารณาตีคุณค่าเอกสาร ที่คนโค ขั้นที่สามนำมา เรียบเรียงตามโครง เรื่องที่วางไว้

หลักฐานที่ใช้ในการ วิจัย

เอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่หนังสือโต้ตอบทางราชการ รายงานการประชุม บันทึกความคิดเห็น พระราชบัญญัติและประกาศทางราชการ ซึ่งยังไม่ได้ตีพิมพ์ และเอกสารต่าง ๆ จากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ หองสมุด

กระทรวงการคลัง หอสมุดสารสำนักราชเลขาธิการ หอวิทยาลัยมหาดไทย หอสมุดวัดบวรนิเวศวิหาร และเอกสารชั้นต้นที่ตีพิมพ์แล้ว เช่น ประชุมกฎหมายประจำศก ราชกิจจานุเบกษา พระราชพงศาวดาร หนังสือประวัติการของจอมพล-เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี เป็นต้น

เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) มีทั้งหนังสือภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยานิพนธ์ วารสาร ฯลฯ ทั้งนี้โดยยกมาจากแหล่งข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ หอสมุดคณะอักษรศาสตร์ หอสมุดกลาง หอสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และหอสมุดแห่งชาติ

ความสำคัญหรือประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้

1. เพื่อให้เข้าใจถึงสภาพเศรษฐกิจและการเมืองของไทยหลังสนธิสัญญาเบาริง จนถึงพ.ศ. 2474 ใกล้เคียงขึ้น
2. เพื่อให้เห็นว่าการมีบทบาทด้านการเป็นขุนนางข้าราชการ จะส่งผลถึงการมีบทบาทด้านเศรษฐกิจด้วย
3. เพื่อให้เข้าใจถึงปัญหาอุปสรรค และการดำเนินงานกิจการด้านเศรษฐกิจของคนไทย
4. เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบในการศึกษาและพิจารณาปัญหาเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบัน อันจะเป็นวิถีทางไปสู่การแก้ไขโดยตรงเป้าหมายยิ่งขึ้น
5. วิทยานิพนธ์นี้จะ เป็นพื้นฐานส่วนหนึ่งในการที่จะศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและการลงทุนทางการค้าของคนไทยต่อไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจของไทยในอนาคต
6. ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ เฉพาะกรณี.